

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

157. An Vxor Clerici coniugati, vel Sacerdotis Græci, vel Equitis D. Iacobi, Alcantaræ, &c. durante viduitate, gaudeat priuilegio fori, & exemptione gabellarum? Et explanatur, quod viduæ, & pupilli ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76442](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76442)

De Immunit. Eccles. Resol. CLVI. &c. 171

citat Hostiensem, Imolam Pat. ormitanum, Montaluum & alios.

RESOL. CLVI.

An vxores Equitum D. Iacobi, Alcantara, Calatrana, &c. gaudeant privilegio fori?

Et an dictæ vxores gaudeant supradicto privilegio fori etiam mortuo viro, donec alteri nubant?

Et quid dicendum est mortuo viro, si in viduitate permanent, de exemptione gabellarum, quod idem dicendum est de vxore Clerici coniugati & Sacerdotis Græci?

Et an si in dicto casu gabellas defraudent, non sit illis, deneganda absolutio sacramentalis? Ex part. 6. tr. 8. Misc. 3. Ref. 6.

§. 1. SUppone ex his quæ alibi sæpius firmanit, dictos Equites vel esse verè Religiosos, vel saltem esse personas Ecclesiasticas, & ideo gaudere privilegio fori; hoc supposito, quod negari non potest, ad positam questionem affirmatiuè respondeo, & ideo asserto eorum vxores eodem fori privilegio gaudere.

2. Probatur primo, quia vxor Clerici coniugati & Sacerdotis Græci gaudet privilegio fori, secundum opinionem probabiliorum, vt me citato docet Merolla tom. 3. disp. 6. c. 3. n. 52. cum aliis 23. Doctores, quibus ego addo nouissimè Amaiam in Codicem lib. 10. tit. 39. n. 10. & Fagund. de iust. lib. 5. cap. 11. num. 28. Ergo & eodem privilegio gaudere debent vxores Equitum D. Iacobi, &c.

3. Secundò probatur ex leg. vlt. lib. 10. Codicis tit. 39. in qua Imperatores Valentinus, Theodosius, & Arcadius sic asserunt. Mulieres honore maritorum erigimus & genere nobilitamus & forum ex eorum persona statuimus. Sed cum ex habita militari oriatur qualitas honorifica, sequitur ex honore etiam officii eorum vxores, & forum ex viro sortiri etiam illud ius sit personalissimum.

4. Probatur tertid ex leg. penultim. vbi Glossa Cod. de Fabric. lib. 11. vbi dicitur quod vxor Fabricensis gaudet eodem privilegio fori, quo gaudet vir. Idem etiam probatur ex leg. ne ad diuersa Cod. de silentiar. lib. 12. vbi statuitur, quod vxor silentiarij gaudeat eodem privilegio fori, quo silentiarij, & Glossa ibi allegat alia iura concordantia, & tamen silentiarij officium non poterat conuenire mulieribus, nam erat officium palatinum, agendo excubias in Palatio, & adtamen ad eius limina. Vnde non valet dicere quòd mulier cum non sit capax Ordinis militaris, non potest sortiri eorum viri, nam sufficit quod sit capax honoris, quo fulget maritus, à quo accipit omnia, quæ ex illo honore proueniunt, vt visum est in vxore silentiarij. Et ideo privilegij personale manumissoris ne in ius vocaretur, eius vxori communicatur in leg. 1. Cod. de in ius vocan. & vxor Consulibus, cuius officium personale erat, claritate matris suebatur, vt patet in Aubent. de consul. c. 2. Rectè igitur ex dictis concludendum est vxores Equitum D. Iacobi, Alcantara & Calatrana gaudere privilegio fori, & esse exemptas à iurisdictione iudicis secularis; & ideo ex supradictis, & aliis rationibus nostram sententiã in terminis vt dici solet terminantibus tenet nouissimè nunquam satis laudatus Franciscus Amaia in suis eruditissimis commentariis super Codicem lib. 10. tit. 39. n. 16. & sequi. Qui etiam rectè obseruat num. 24. privilegium supradictum non deperdi mortuo marito, sed etiam in memoriam pristini matrimonij perdurare, si tales viduæ honestè vixerint; Tom. 1. X.

vnde aliqui, vt Perez lib. 1. tit. 3. leg. 1. folio 57. vers. vxor. etiam Clerici, Bellettus in disquis. Cler. tit. de favore Clericorum reali §. 1. n. 24. & sequi. cum aliis, & ego alibi, docent vxores Clericorum etiam mortuis viris gaudere privilegio fori, donec alteri nubant; quia cum vidualis vita durat censetur in priori matrimonio esse ex leg. filij §. 1. ff. ad municip.

5. Sed quid dicendum de exemptione gabellarum, negatiuam sententiã docet nouissimè Egidius Tullench in Decalogum tom. 2. lib. 7. c. 12. dub. 5. num. 27. & alij, quia putat vxores dictorum Equitum non gaudere privilegij maritorum, cum dicta privilegia sint personalia, sed hanc rationem supra iam refutauimus, & latius refellit Amaia loco citato; ideo dicendum est, vt alibi adnotauimus, vxores dictorum Equitum esse exemptas à solutione gabellarum etiam post mortem viri, dum alteri non nubant, & honestè vixerint sicut idem dicendum est de vxore Clerici coniugati, & Sacerdotis Græci, & ita me citato tenet nouissimè Facund. de iustit. & contract. lib. 5. cap. 11. num. 28. Et omnia supradicta probabilia esse fatentur ipsimet aduersarij, vt Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 47. num. 2. qui postea se retractauit. in opus. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 3. num. 2. & absolute nostram sententiã docuit; vnde ex his sequitur non esse denegandam absoluteionem viduæ, olim vxori Equitis D. Iacobi, aut Calatrana, seu Alcantara, si gabellas defraudet.

in aliis eius prima not.

Alibi in duabus præcedentibus Resol. & in vtraque prope finem & in Ref. seq.

Alibi in Resol. que hic est sup. 154. in fine, & infra lege Resol. seq.

RESOL. CLVII.

An vxor Clerici coniugati, vel Sacerdotis Græci, vel Equitis D. Iacobi, Alcantara, Calatrana, &c. durante viduitate, gaudeat privilegio fori, & exemptione gabellarum?

Et explanatur, quod vidua, & pupilli professorum, Doctorum, Medicorum, studiostrum, ipsisque inferuentium, Parentum, maritorumque prædefunctorum gaudent Immunitatis comoditate, id est privilegio fori? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 23.

§. 1. Affirmatiuam sententiã docui in part. 6. tr. 8. * resol. 6. Scio hanc sententiã aliquibus Iuriscoñsultis non placuisse, quia forsitan est in fauorem immunitatis Ecclesiasticæ: nam alioquin ipsi sunt acerrimi defensores, vt eorum vxores gaudeant suis privilegiis. Respondeo igitur iterum ad casum propositum affirmatiuè, ex his quæ in citata resolutione docui, & per ea quæ docent duo sapientissimi viri; Hunnius & Besoldus, in clytæ notionis Germanicæ ornamentum, qui diuinitus illustrati post Lutheranismum abiuratum ad fidem Catholicam & Romanam Ecclesiam redierunt. Sic itaque asserit Christophorus Besoldus in disertatione de Studiostris, Magisteris, Licentiis, & Doctoribus, cap. 2. Quamuis itidem privilegatis personis, immunitates tantum concessæ censentur, quoad viuunt, l. Archiatros, in fin. C. de metall. lib. 12. Nihilominus tamen viduæ & pupilli Professorum, Doctorum, & studiostrum, ipsisque inferuentium, parentum, maritorumque prædefunctorum gaudent immunitatis comoditate, quod docet Cothim. cons. 15. & asserit quoque Hunnius cap. 1. quest. 4. In genere enim, vidua privilegium habet prædefuncti mariti. Et vidua dum est in viduitate, nomen vxorium, & dignitatem retinet præmortui viri, l. femina. ff. de Senator. l. mulier. C. de dignit. lib. 12. aded vt ex stupro in personam eius commissio, iniuria fieri etiam mortuo viro intelligatur, gloss. in l. fideicommissum. C. de fideicommiss. & ibi Bartolus notat, in specie, eum qui offenditur ex adulterio,

*Que hic est Resol. antecedens §. Probatur tertio ad medium, à vers. Rectè igitur. & vers. Qui etiam. & supra prope finem Resol. 154. & Resol. 157. etiam prope finem, & pro exemptione gabellarum, in Resol. 1. huius not. §. vlt. & in fine Resol. 2.

Et pro fetuitoribus contentis in hoc textu, & famulis Doctorum, studiostrum, & c. infra ex doctrina Resol. 161. à lin. 6. vsque in finem, & infra in tr. 8. Ref. 3. §. Probatur tertio. & pro Parentibus lege Resol. 2. not. vlt. huius Resol.

adulterio, matrimonio durante, offendi itidem ex stupro durante viduitate; ad quod est similis glossa in *l. fororem. C. de his quib. ut indign.* Facitque optime id, quod dicitur, viduam stuprum committentem, amittere dotem, non secus ac si adulterium committeret in vita mariti. Quod specialiter in argumentum ad hoc præfens nostrum scitum, adducit Petr. de Rauenen. in *tit. 5. quib. mod. feud. amitt. §. 1.* ac quoque *Osaf. Cacheranus decis. Pedemont. 77.*

2. Sicque non secus ac domino viuente, pudoris iura, vassallus in persona viduæ domini sui, sacra & illibata seruabit; & stupri reatum, ac penam, isto, non minus quam adulterij in casu incurrit, commissisque crimen, & penam haud euadit, cum nempe eandem mortuo domino. reuerentiam debet persoluere, quam viuo. *Ardizo cap. 83.* faciunt tradita Anton. Botnini in *tract. de canal. ara & vassallo- rum seruitut. part. 2. cap. 5. §. 1.* licet post alios dissentiat Gothofred. Antonius *disput. feud. 11. tbes. 5. lit. B.*

3. Quò itidem confert, quòd Ioan. Baptista Affinius *tract. de execut. §. 1. cap. 52. n. pen. & ult.* ex Guidone Papa refert (vbi quærit, quid dicendum sit de viduis quondam vxoribus Consiliatorum Parlamenti & Auditorum Camera Computorum Delphinatus, & aliorum Nobilium; an in oneribus, & subsidiis Delphinatus contribuere teneantur; Et tandem concludit, durante viduitate, cum plebeis, & alijs ignobilibus contribuere eas non debere, nec cogi posse, dummodò in viduitate castè, & honestè viuunt, per text. in *l. qua adulterium, in fin. C. de adulter.* Et ita inquit fuisse consultum à Dominis illius Parlamenti, in Camera Consilij, Confirmatque hanc conclusionem Capyc. *decis. 129. num. 8. & 9.* & Roland. à Valle *conf. 86. num. 8. vol. 2. & consil. 15. n. 15. vol. 3.* qui inquit: Reginam Gallie, dum est in viduitate, Reginam vocari, & vti ac frui omnibus priuilegijs, quibus Rex ipse, dum vivebat, utebatur & fruebatur; per ea, quæ voluit Baldus in *l. voluntas. C. de fideicommiss.* & latè persequitur Tiraquell. in *tract. de legib. conub. de leg. 15. per tot. & præferim num. 53. & in tract. Cessante causa, part. 1. num. 107.* concludens, id etiam in priuilegijs exorbitantibus locum habere.

4. Ac licet ex parte dissentiat Erasmus à Cochier in *tract. de iurisd. in exempt. 9. 29.* non tamen hoc impedire sententiam nostram debet. Plerumque enim in foundationibus, vt in nostrate iam supra allegata, non solum Magistris & studiofis, sed & nominati vxoribus, liberisque eorum, immunitates conceduntur. Cum autem eæ, ex ipso priuilegio, in personis vxorum sint radicata; idè non nisi cum illis, & quandiu non aliorum vxores nominari possunt, emoriuntur: vt & in *l. quæties. C. de priuileg. scholar.* textum habemus expressum, quòd immunitates, priuilegia & prærogatiuæ, quæ personis priuilegiarijs indultæ atque concessæ sunt, earundem quoque viduis simpliciter sint attribuendæ: ita vt disputationi vltiori, altercationique non debeat esse locus. Nec dici potest, quemadmodum immunitas seruatis, & famulis Doctorum data, domino morte sublatò, vel ministerio finito, simul etiam expirat; ita hoc quoque de vxoribus, liberisque dicendum esse: nam manent liberi, & viduæ, quasi in familia defuncti, ab eoque habent denominationem, & multis modis inter eos, demortuamque vinculum durat. Absurdum est dicere; quòd nihil neque ad ali- quod tempus posterorum res, ad parentes, aliosque pertinent, dicente Aristotele *lib. 1. Ethic. cap. 11.* Quod de seruis & famulis dici nequit. Hucusque Befoldus.

5. Sed adiamus Hulericum Hannium *comment. Auth. Habita. C. ne filius pro parte, de priuileg. studiorum, cap. 1. quæst. 6. vbi sic asserit.* Tertium priuilegium Professoribus ac studiofis tributum, est priuilegium fori; vt nempe peculiare suos ac priuilegiatos iudices habeant, nec ad alium sub grauissima pena trahi queant. Atqui vxor sequitur forum mariti *l. 19. ff. de iurisd. cap. exigere, extr. de iudic.* Igitur vxor scholaris, vel Professoris gaudet fori priuilegio sui mariti, hoc etiam docet Matthias Stephanus *de iurisd. lib. 3. part. 2. cap. 10. num. 29. & seq.*

6. Non resistit primò quòd priuilegia sint personalia, personam non egrediantur, nec alijs communicentur, Resp. Nam cum priuilegia mariti communicantur vxori, non potest dici ea egredi personam cui sunt concessa, cum vxor sit vna persona cum marito, vt proinde in hoc casu priuilegium non extendatur extra personam priuilegiatam, sed in ea persona pleniorè interpretationem accipiat, iuxta *l. pen. ff. de constit. Princip.*

7. Sed prolixiori refutatione hæc opinio non indigere videtur, cum moribus, statutis & praxi omnium Academicarum hodie sit explosa, & satis refellitur ex *l. 2. §. 8. C. de Episc. & Cler.* vbi prærogatiuæ Clericorum tribuuntur eorum vxoribus & liberis; & in *l. Medicos. G. de Professor.* priuilegia Medicis tributa, dicuntur etiam ipsorum liberis & vxoribus competere. Idem igitur de priuilegijs Professorum, & studioforum dicendum, quòd communicentur vxoribus, & liberis illorum. Hæc omnia Hunnius, qui postea firmat hæc priuilegia competere vxoribus post mortem viri, durante tantum eorum viduitate, quia ait ipse in *l. 2. fin. C. de Episc. & Cleric.* sancit Constantinus Imperator, prærogatiuas Clericorum etiam coniugibus & liberis eorum competere, ita vt, à muneribus semper immunes perseuerent, quæ verba clarissimè significant, quòd etiam post mortem maritorum & patrum ab oneribus liberi permaneant, iisdemque gaudeant immunitatibus, quibus antea, cum adhuc in viuis essent mariti. Idem ergo de Professorum & studioforum, aliorumque Academicorum viduis & liberis dicendum, quia à studio ad Clericum bonum, & validum argumentum ducitur.

8. Pro hac sententia insuper facit expressus textus in *l. 3. C. de priuileg. scholar.* vbi non solum scholaribus, sed eorum quoque vxoribus immunitates conceduntur, siue adhuc viuerent earum mariti, siue post mortem eorum in viduitate constitutæ sint.

9. Et quòd vidua honorem, dignitatem & forum, nec non domicilium priuilegiaque mariti retineat, satis perspicuè videtur euincere, *l. 8. ff. de Senatoribus: l. 22. §. vidua, ff. ad municipalem.* Ita Hunnius; qui doctè vt solet respondet ad omnia argumenta quæ in contrarium adducuntur. Ex quibus omnibus apparet me rectè existimasse & docuisse vbi supra vxores Clericorum & Sacerdotum Græcorum, & Equitum D. Iacobi Alcantaræ, & Calatravæ, Montefæ, &c. gaudere priuilegio fori & exemptione gæbellatarum, quia eorum mariti his priuilegijs fruebantur; licet Eminentissimo Cardinali de Lugo de *luff. tom. 2. disp. 36. sect. 7. num. 14.* hoc nimium videatur quoad vxores Equitum; sed tu ne deseras nostram sententiam.

10. Vide etiam ad confirmationem supradictorum Matthiam Stephanum *de iurisd. lib. 3. part. 2. c. 10. n. 29. & seq.* Baumeisterum *de iurisd. d. lib. 2. cap. 18. & seq.* Peckium *de testam. coniug. lib. 4. c. 35. num. 6.* quibus adde post hæc scripta visum Gasparem Clockium in *tract. Nomicopolitico, de contribut. c. 15. à num. 32. usque ad n. 40.*

RESOL.

Sup. hoc priuilegio in tom. 6. tr. 1. ex lata doctrina Ref. 132. in dicitur eius veris signanter ad lin. 6. §. 1. & in fine §. Sed his veris, No. no accedit. sed lege eam per tot. & no pigebit.

Pro his liberis in Ref. seq. & in alla eius not. Sed ne deseras infra in tr. ex Ref. 7. legere ad veris. Et hæc modum vige ad veris. Ergo Et pro vxore ibi vnde ex Refol. 3. Nec valet ante mediis, à veris. Sic etiam, & his supra lege doctrinam Ref. 14. & aliarum etiam primæ annot.